

Ființa în române te?

Aurel Ion Brumaru

Dacă, a a cum s-a spus, cultura națională e forma în care un popor trăiește de la naștere până la moarte, și chiar în somn încă, într-o cultură precum aceasta a lucrat, și va fi visat totdeauna, filosofia lui Constantin Noica. (...) **Devenirea întru ființă**, prodigiousul tratat de ontologie al lui Constantin Noica, începe de aceea hotărât. „Filosofia nu se îndeletnicește cu ființa pură și simplă, cum păreau a spune anticii, nici cu devenirea, cum par a spune modernii. Se îndeletnicește cu devenirea întru ființă”. Adică – să rezumăm – cu ceea ce a fost doar devenire și a ajuns acum, cu conștiința devenirii întru ființă (cu rațiunea), adevărata devenire întru ființă. Cu rațiunea, devenirea află că este făcută pentru ființă; ceva adică de dinainte de trezirea ei, fie numai ceva ca și presimțit printr-un întuneric, a a cum s-a spus: o viață însă către care totul se adună și, apoi, se duce. Numai rațiunea are această evidență prealabilă, în sensul căreia devenirii îi este ursit să apuce. Dar – se vede – aici gânditorul a precizat degrabă: **întru ființă** (cu termenul acesta românesc ale cărui sensuri filosofice l-au muncit pe Noica o viață de om). Poate că doar a a fiind, „devenirea nu e niciodată încheiată, nu e pe nicio treaptă devenită, ci e deschidere statornică”, acum ființa e „coprezentă fiecărui moment de pe linia devenirii”.

Ca să ai parte de ființă trebuie să fii deschis către ea, ne încredințăm Constantin Noica. Rostirea românească îl va fi însoțit și aici, cu ceea ce ea bănuiește și pipăie în întâmplările lumii. Filosoful scrie acum acestea: „în termeni românești s-ar putea spune mai limpede:

rostirea numelui de ființă vorbește despre a ezarea în rost, despre rostirea realului însuși”. Astfel, deschiderea lucrurilor către ființă este ca una înspre rostul lor (care nu este „gata dat și în afara lucrurilor, ci reprezintă intimitatea, sufletul, principiul de ființare al oricărui”) – o deschidere ce e „întâiul indiciu al ființei”. „Numim atunci ființă – continuă el – principiul lăuntric al oricărui lucru care-l face să se deschidă și să rămână, chiar împlinit și pus în rost după felul lui, în mai departe deschidere”. Ca să nu fie însă doar o deschidere ce pierde – și sinea, și ființa – deschiderea e cuplată cu o închidere, e una adică într-o închidere: ceea ce se deschide e închiderea însăși (se deschide „ca închidere și rămânând închidere”: „ceva intră într-un orizont și nu mai iese din el; dar cu orizontul lui cu tot ce deschide mai departe”). Nu e aici, poate, iarăși semnul că sub gândul filosofului a biruit încă o dată gândul românesc? Un gând ce, la noi, nu e fără de a ezare, nu e fără de loc, nicidecum neadăpostit într-o formă și apărat de aceasta; toate sunt, dimpotrivă, numai ca a ezare (omul, comunitatea etc.), altfel ar fi de neînțeles, nu le iese defel în și la prețuire. Apoi, numai închis, la propriu – „într-un spațiu (...) în forme comunitare” – un popor are „acces la ființa istorică”; acces însă, cum s-a probat, doar al sedentariilor, improbabil la nomazi. Să mai amintim, pe urmă – cum dealtminteri o face gânditorul însuși – că prepozițiile ca „particule ontologice” sunt, ca și toate în românești, spațiale? **Asupra, către, cu, la din, după, în, până, prin, sub** – sugerând poziții ori dispoziții – închid, și închid foarte bine. Cu greu reu e și să mai obții deschiderea.

„În limba română – observă Constantin Noica – ceea ce scoate prepozițiile din închidere **este iarăși o prepoziție** (s.aut.), anume <întru>”. Ea ar exprima o spațialitate care nu fixează, preluând „toate închiderile celorlalte, spre a le trece în deschidere”. „Categorica centrală” (după gânditorul român) a **Tratatului de ontologie** este **limitația ce nu limitează**. Ea este, afirmă unii

comentatori, de inspirație kantiană (o **limitație** fiind, la Kant, într-adevăr, a treia categorie din grupa calității). Dar la o „limitație ce nu limitează” nu duce, chiar direct, și închiderea aceea care e mereu într-o trecere în deschidere? Ceva, spre a fi o calitate, trebuie să avem aici o aspră îngrădire: frumosul, de pildă. Gândirea românului se pare, însă, că repudiază aceasta: nu zice el chiar frumosului altfel, de la **forma, a e** și nu de la adverbul **belle** (ca în celelate limbi neolatine), calitatea frumosului fiind a a, ca la strămoși, legată și de **formă?** și nu poți spune cu îndreptățire la români că un lucru ține „de aici până aici”, între granițe strănse. Precum în felul următor (ca să închidem cu această spusă reproducă undeva de Ernest Bernea¹): „Lucrurile sunt laolaltă, da' nu nemi cate. Toate să țin lanț, a a una din alta, da' nu-i numa' atât. A a le înțelegem și noi cei proți; cum putem. Lucrurile merg numa' a a de o părere în ir, da' ele mai viu și în altă formă: să pătrund toate unele pe altele. A a e greu de prins, că vezi, nu-i numa' a a, de aici până aici”.

¹ Ernest Bernea, **Cadre ale gândirii populare românești**, Editura Cartea Românească, București, 1985.

SOCIETATEA CULTURALĂ ZALMOXIS

Echipa redacțională:

Director: Horia MUNTENUȘ
Redactor șef: Adrian LESENCIUC
Senior editor: Alexa Gavril BĂLE
Redactori: Cosmina DRĂGHICI, Chris SAMY
Din gruparea revistei: Jorge Luiz ANTONIO, Virgil BORCAN, Aurel Ion BRUMARU, Ion-Teofil CREȚU, Daniel DRĂGAN, Ela IAKAB, Adrian MUNTEANU, Monica RÂPEANU, Ana-Maria SUSAN, Laurian STĂNCHEȘCU, Ioana ȘTEȚCO, Vasile TOMOIAGĂ, Federico ZANNONI

Pagina 3 (Casa Mureșenilor):

Constantin Mărcu an, *Lingua nostra. Modificare și reform*

<http://www.ascedu.ro/revista.html>

Traseul de lectură:

